

Управління грошовими потоками

Тема № 3

Перелік питань

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту.
2. Структурування грошових потоків по видам діяльності.
3. Прогнозування та планування грошових потоків.
4. Оцінка ефективності моделі управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту

Сучасна теорія корпоративних фінансів розглядає грошовий потік як стійку сукупність розподілених у часі фактів надходження та вибуття грошових коштів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Виникнення та формування грошового потоку має певні ознаки, серед яких:

- рух коштів здійснюється у зв'язку із виконанням певної угоди між двома суб'єктами господарювання як її фінансова складова;

- грошові потоки, що генеруються суб'єктом господарювання, мають виключно фінансовий характер - їх результатом є формування, розподіл, перерозподіл та використання фондів грошових коштів суб'єкта господарювання;

- сукупність грошових потоків, що генерується суб'єктом господарювання, згруповують у однорідні цілісні групи – види грошових потоків (наприклад за видами діяльності - грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності та грошовий потік від фінансової діяльності);

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту

Принципи управління грошовими потоками

- Принцип вірогідності інформації;
- Принцип ліквідності;
- Принцип ефективності;
- Принцип збалансованості

Залишок грошових коштів на початок періоду

+

Сальдо грошових потоків за період

=

Залишок грошових коштів на кінець періоду

Надходження грошових коштів

Витрачання грошових коштів

Динамічний підхід

Статичний підхід

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту

Основне завдання управління - оптимізація середньої величини поточного залишку грошових коштів на рахунках

Управління грошовими потоками

Вимоги до рішення оптимізаційної задачі:

- гарантувати поточну платоспроможність;
- прагнути до отримання додаткового прибутку від інвестування вільних грошових коштів.

Для цього потрібно врахувати наступні фактори:

- відсутність касових розривів;
- резерви на непередбачені платежі і по сумнівних боргах;
- спекулятивний фактор.

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту

Грошові потоки, неперервний процес руху коштів у часі образно порівнюють із системою «фінансового кровообігу», що забезпечує життєздатність господарюючого суб'єкта.

Основні характеристики грошового потоку	Детальне обґрунтування характеристики грошового потоку
- як процес, який здійснюється з урахуванням фактора часу	Темпи росту обсягу грошових потоків та їх структура за видами діяльності складаються під істотним впливом фактора часу (вплив інляції та знецінення грошей)
- як процес, який здійснюється з урахуванням фактора ризику	При формуванні різних видів грошових потоків, які пов'язані з використанням капіталу для отримання доходу, підприємець повинен завжди свідомо йти на ризик, розмір якого він визначає самостійно
- як процес, який здійснюється з урахуванням фактора ліквідності	При обслуговуванні процесу кругообігу капіталу в грошовій формі, який формується підприємством, грошовий потік повинен забезпечувати не тільки своєчасне надходження і витрачання грошових коштів, певний рівень їх запасу з метою підтримання постійної платоспроможності

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту

Для формування інформаційної бази, яка використовується для обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень, сукупність грошових потоків, що генерується суб'єктом господарювання, згруповують в однорідні цілісні групи — види грошових потоків

	критерій або ознака класифікації	класифікаційна сукупність
1.	вид фінансово–господарської діяльності	операційний грошовий потік; інвестиційний грошовий потік; фінансовий грошовий потік;
2.	масштаб діяльності (центри формування грошових потоків)	грошовий потік по підприємству; грошовий потік по підрозділам; грошовий потік по центрам відповідальності; грошовий потік по господарській операції;
3.	напрямок руху грошових коштів	вхідні грошові потоки; вихідні грошові потоки;
4.	валюта деномінації	грошові потоки в національній валюті; грошові потоки в іноземній валюті (в розрізі кожної валюти);
5.	значимість грошових потоків	пріоритетні грошові потоки; другорядні грошові потоки; обслуговуючі грошові потоки;
6.	розподіл у часі	поточні (теперішні) грошові потоки; очікувані (майбутні) грошові потоки.

1. Грошові потоки як об'єкт фінансового менеджменту

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Відповідно до національних П(С)БО:

Операційною діяльністю вважають операції з надходження і видатку грошових коштів в результаті основної та інших видів діяльності, що не є інвестиційною та фінансовою діяльністю.

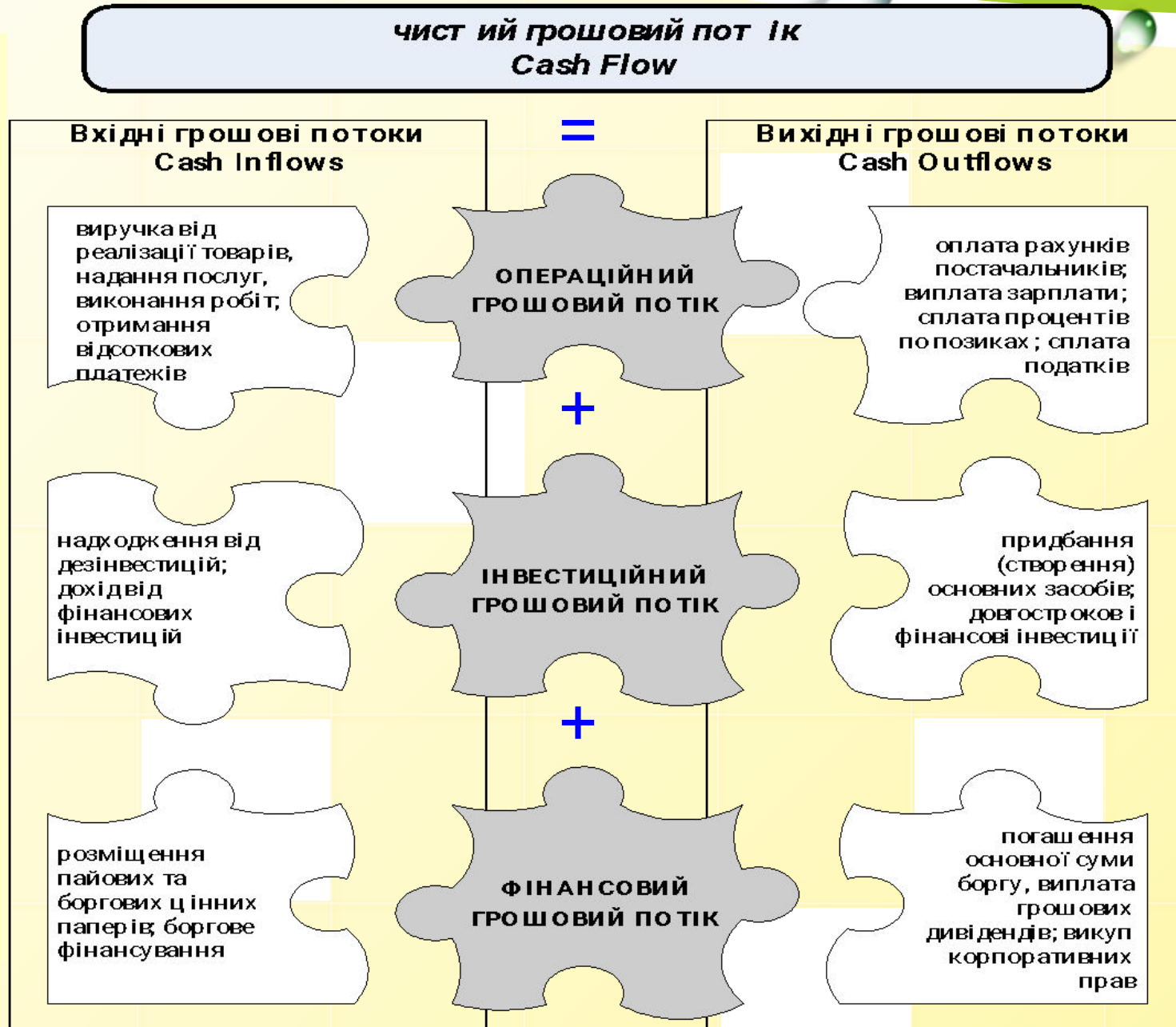
Основною діяльністю вважають операції з виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг), що є предметом створення підприємства.

Інвестиційна діяльність — це придбання та реалізація необоротних активів, а також поточних фінансових інвестицій, які не належать до еквівалентів коштів (п. 3 розділу I НП(С)БО 1).

Фінансова діяльність — це діяльність, яка спричинює зміни розміру та складу власного і позикового капіталу підприємства (п. 3 розділу I НП(С)БО 1). Наприклад, надходження коштів від випуску акцій та продажу інших інструментів власного капіталу, а також виплати коштів для погашення позик від банківських установ, виплата дивідендів тощо.

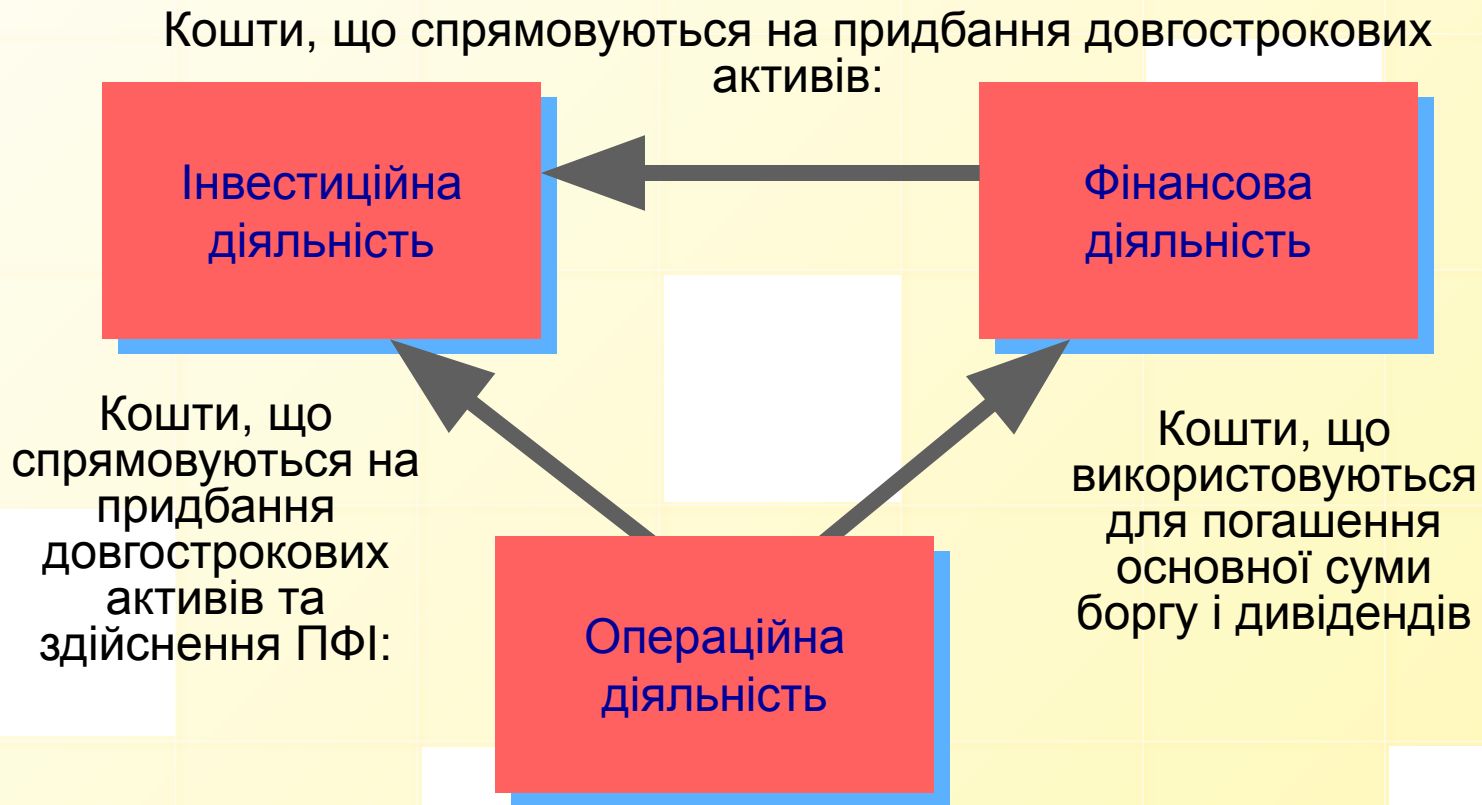
2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Ключовим елементом структурування грошових потоків суб'єкта господарювання є розрахунок чистого (сукупного) грошового потоку, що представляє собою зміну абсолютної величини грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні підприємства, за певний період часу.

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Зв'язок між основною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства:

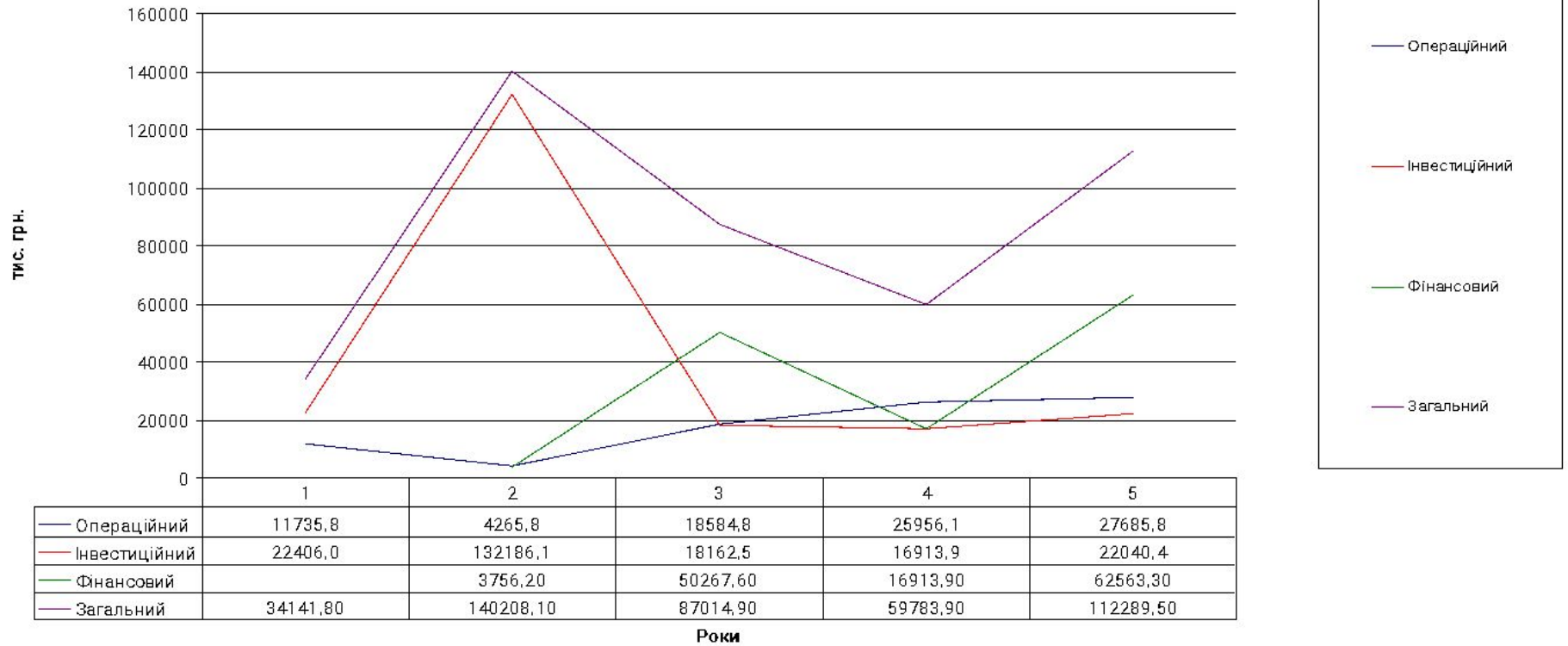
2. Структування грошових потоків по видах діяльності

За допомогою значень показника чистого грошового потоку (Cash Flow) від окремих видів діяльності та в цілому по підприємству оцінюють поточну політику управління грошовими потоками та її вплив на фінансову стійкість підприємства

Вид діяльності	Значення чистого грошового потоку (Cash Flow)			
	1 варіант	2 варіант	3 варіант	4 варіант
Операційний Cash Flow	- (від'ємне)	+ (додатне)	+ (додатне)	+ (додатне)
Інвестиційний Cash Flow	+ (додатне)	- (від'ємне)	+ (додатне)	- (від'ємне)
Фінансовий Cash Flow	+ (додатне)	+ (додатне)	- (від'ємне)	- (від'ємне)

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Динаміка cash-flow

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Для кількісної оцінки грошових потоків на практиці використовується один із двох методів — прямий або непрямий метод. Різниця в використанні цих методів торкається тільки розділу «операційна діяльність». В результаті корегування отриманої абсолютної величини операційного грошового потоку на суму інвестиційного та фінансового грошових потоків отримують чистий грошовий потік підприємства за звітний період.

Прямий метод оцінки операційно подається інформація про суму чистого

Застосування прямого методу складання звіту про рух грошових коштів базується на безпосередньому використанні даних з регістрів бухгалтерського обліку щодо дебетових або кредитових оборотів грошових коштів (рахунки 30 «Каса» і 31 «Рахунки в банках») за звітний період у кореспонденції з рахунками бухгалтерського обліку операцій, активів або зобов'язань (рахунки 14, 15, 18, 34 – 37, 39, 41, 45 – 48, 50 – 53, 55, 60 – 69, 70, 71, 73 – 76).

Внутрішні зміни у складі коштів (з каси у банк, з поточного рахунку в банку на депозитний, акредитивний рахунки і рахунок лімітованих чекових книжок і навпаки) до вищезазначеного звіту не включаються.

ОСФУ — ґ-ий вихідний грошовий

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності Методика операційного Cash Flow за прямим методом:

I. Рух коштів у результаті операційної діяльності

Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	Аналітичні дані Кт рахунків 36, 681 (у частині отриманих передоплат) і 70 в кореспонденції по Дт рахунків 30, 31	Тут відображають грошові надходження від основної діяльності , тобто від реалізації продукції (товарів , робіт, послуг), платежів за оренду інвестиційної нерухомості з урахуванням відповідних відрахувань з доходу. Основною прийнято вважати ту діяльність , для здійснення якої компанія створювалася і від якої вона отримує левову частку доходу . Так , будівельні компанії -підрядники тут показуватимуть грошові кошти від виконання будівельно -монтажних робіт замовникам. Торговельні - від продажу товарів і т.д. Зауважте: якщо аванси наводяться в додатковій статті , в цьому рядку такі суми не вказують

I. Рух коштів у результаті операційної діяльності

Повернення податків і зборів	3005	Аналітичні дані Кт рахунку 64 в кореспонденції по Дт рахунку 31	Показують отримані з бюджету на рахунки підприємства в установах банків суми податків і зборів
у тому числі податку на додану вартість	3006	Кореспонденція Кт відповідного субрахунку до рахунку 64 по Дт 31	Вказують суму бюджетного відшкодування ПДВ з бюджету
Цільового фінансування	3010	Аналітичні дані по Кт 48 в кореспонденції по Дт 30, 31 (в частині надходжень для операційної діяльності)	Вказують суму надходжень з бюджету, державних цільових фондів, а також інших осіб для здійснення видатків на операційну діяльність підприємства

<i>Надходження від отримання субсидій, дотацій</i>	<i>3011</i>
<i>Надходження авансів від покупців і замовників</i>	<i>3015</i>
<i>Надходження від повернення авансів</i>	<i>3020</i>
<i>Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках</i>	<i>3025</i>
<i>Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)</i>	<i>3035</i>
<i>Надходження від операційної оренди</i>	<i>3040</i>
<i>Надходження від отримання роялті, авторських винагород</i>	<i>3045</i>
<i>Надходження від страхових премій</i>	<i>3050</i>
<i>Надходження фінансових установ від повернення позик</i>	<i>3055</i>

I. Рух коштів у результаті операційної діяльності

Інші надходження	3095	Аналітичні дані Дт 30, 31	Показують інші надходження коштів від операційної діяльності, для відображення яких за ознаками суттєвості неможливо виділити окрему статтю, чи не включені до попередніх статей звіту в результаті операційної діяльності, Наприклад, від реалізації оборотних активів, надходження від діяльності обслуговуючих господарств і т.д.
Витрачання на оплату:	3100	Дт рахунків 63, 68, 371 (в част.отриманої передоплати) в кор. Кт рахунків 30,31	Вказують з мінусом суму грошей, сплачених постачальникам і підрядчикам за отримані ТМЦ, прийняті роботи і надані послуги
Товарів (робіт, послуг)			
Праці	3105	Дт 66 в кор. По Кт 30, 31	Показують з мінусом суму грошових коштів, сплачених в якості оплати за виконану роботу, а також суми допомоги, винагород тощо Зауважте, вважаємо, тут не вказують грошових винагород за ЦПД, оскільки такі найманці не є працівниками в розумінні трудового законодавства

I. Рух коштів у результаті операційної діяльності

Витрачання на оплату:			
Відрахувань на соціальні заходи	3110	Дт 65 в кор. по Кт 30, 31	Місце для суми сплаченого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (відзначають з мінусом)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	Дт 64 в кор. по Кт 30, 31	Відбивають загальну суму сплачених до бюджету податків і зборів, у тому числі авансових платежів з податку на прибуток

<i>Зобов'язання з податку на прибуток</i>	<i>3116</i>
<i>Зобов'язання з податку на додану вартість</i>	<i>3117</i>
<i>Зобов'язання з інших податків та зборів</i>	<i>3118</i>
<i>Витрачання на оплату авансів</i>	<i>3135</i>
<i>Витрачання на оплату повернення авансів</i>	<i>3140</i>
<i>Витрачання на оплату цільових внесків</i>	<i>3145</i>
<i>Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами</i>	<i>3150</i>
<i>Витрачання фінансових установ на надання позик</i>	<i>3155</i>

I. Рух коштів у результаті операційної діяльності

Інші витрачання	3190	Аналітичні дані по Кт 30, 31	Вказують суму використаних коштів на інші напрями операційної діяльності, для відображення якої за ознаками суттєвості неможливо виділити окрему статтю, або яка не включена до попередніх статей Форми № 3
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	3000 + 3005 + 3010 + 3015 + 3020 + 3025 + 3035 + 3040 + 3045 + 3050 + 3055 + 3095 - (3100 + 3105 + 3110 + 3115 + 3135 + 3140 + 3145 + 3150 + 3155 + 3190)	

Алгоритм розрахунку руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності (розділ II форми №3)

Рух коштів від інвестиційної діяльності визначається прямим методом на основі аналізу змін у статтях розділу балансу «Необоротні активи» та статті «Поточні фінансові інвестиції» і в розділі "IV. Необоротні активи та групи вибуття".

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Надходження від реалізації:

фінансових інвестицій	3200	Аналітичні дані Кт 37 (Кт 74, якщо відобр. напряду) в кор. по Дт 30, 31	Показують суму грошових надходжень від продажу акцій або боргових зобов'язань інших підприємств, а також часток у капіталі інших підприємств
необоротних активів	3205	Аналітичні дані Кт 377, 742 в кор. по Дт 30, 31	Відображають надходження грошових коштів від продажу інвестнерухомості, необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття, а також інших довгострокових необоротних активів (крім фінансових інвестицій)
Надходження від отриманих: відсотків	3215	Аналітичні дані Кт 373 в кор. по Дт 30, 31	Вказують надходження грошей у вигляді відсотків за позиками іншим сторонам (інші, ніж позики, здійснені фінансовою установою) за фінансовими інвестиціями в боргові цінні папери, за використання переданих у фінансову оренду необоротних активів тощо

Алгоритм розрахунку руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності (розділ II форми №3)

Рух коштів від інвестиційної діяльності визначається прямим методом на основі аналізу змін у статтях розділу балансу «Необоротні активи» та статті «Поточні фінансові інвестиції» і в розділі "IV. Необоротні активи та групи вибуття".

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Надходження від

дивідендів	3220	Аналітичні дані Кт 373 в кор. подт 30, 31	Місце для суми отриманих грошима дивідендів (крім виплат за такими інструментами, які визнаються еквівалентами грошових коштів, або утримуються для дилерських або торговельних цілей)
Надходження від деривативів	3225	Аналітичні дані Кт 379 в кор. подт 30, 31	Показують надходження грошей, зокрема, від ф'ючерсних, форвардних контрактів, контрактів «своп» і опціонів (за винятком контрактів, що укладаються в рамках основної діяльності підприємства, або коли надходження класифікуються як фінансова діяльність)

Надходження від погашення позик

3230

Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці

3235

Алгоритм розрахунку руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності (розділ II форми №3)

Рух коштів від інвестиційної діяльності визначається прямим методом на основі аналізу змін у статтях розділу балансу «Необоротні активи» та статті «Поточні фінансові інвестиції» і в розділі "IV. Необоротні активи та групи вибуття".

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Надходження від

Інші надходження	3250	Аналітичні дані Дт 30, 31	Вказують надходження, для яких за ознаками суттєвості неможливо виділити окрему статтю, чи не включені в попередні статті даного розділу звіту про рух грошових коштів
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	Аналітичні дані Дт 14, 35 в кор. по Кт 30 ,31	Вказують витрати грошей на придбання акцій або боргових зобов'язань інших підприємств, а також часток участі у спільних підприємствах (інші, ніж виплати за інструментами, що визнаються як еквіваленти грошових коштів, або такими, які утримуються для дилерських або торговельних цілей)

Алгоритм розрахунку руху грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності (розділ II форми №3)

Рух коштів від інвестиційної діяльності визначається прямим методом на основі аналізу змін у статтях розділу балансу «Необоротні активи» та статті «Поточні фінансові інвестиції» і в розділі "IV. Необоротні активи та групи вибуття".

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Витрачання на придбання:

необоротних активів	3260	Аналітичні дані Дт 377 , 63, 68 в кор. по Кт 30, 31	Показують виплати грошей для придбання (створення) основних засобів, нематактивів та інших необоротних активів (крім фінансових інвестицій). У цій статті також відображаються суми сплачених відсотків, які капіталізуються в первісну вартість кваліфікованих необоротних активів
Виплати за деривативами	3270	Аналітичні дані Дт 379 в кор. по Кт 30, 31	Заносять суми грошових коштів, сплачених за деривативами, зокрема, ф'ючерсних контрактах, форвардними контрактами, контрактами «своп» та опціонами і т.д. (за винятком випадків, коли такі контракти укладаються для операційної діяльності підприємства або виплати класифікуються як фінансова діяльність)

Витрачання на надання позик

3275

Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці

3280

I. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності

Інші платежі	3290	Аналітичні дані Кт 30, 31	Показують інші платежі, для відображення яких за ознаками суттєвості неможливо виділити окрему статтю, або які не включені в попередні статті даного розділу звіту про рух грошових коштів
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	$3200 + 3205 + 3215 + 3220 + 3225 + 3230 + 3235 + 3250 + - (3255 + 3260 + 3270 + 3275 + 3280 + 3290)$	

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Алгоритм розрахунку руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності

Рух коштів у результаті фінансової діяльності (розділ III форми №3) визначається прямим методом на основі змін у статтях балансу за розділом «Власний капітал» та статтях, які пов'язані з фінансовою діяльністю, в розділах балансу: «Забезпечення наступних витрат і платежів», «Довгострокові зобов'язання» і «Поточні зобов'язання» («Короткострокові кредити банків», «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», «Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками» тощо).

III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності

III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Власного капіталу	3300	Аналітичні дані Кт 46 в кор. по Дт 30, 31	Заносять суму надходжень грошових коштів від розміщення акцій та інших операцій, які призводять до збільшення власного капіталу
Отримання позик	3305	Аналітичні дані Кт 60, 62, 50 в кор. по Дт 30, 31	Показують отримання грошей в якості позик, видач векселів, облігацій, а також інших видів короткострокових і довгострокових зобов'язань, не пов'язаних з операційною та інвестиційною діяльністю)
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	Додаткова стаття.	

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Алгоритм розрахунку руху грошових коштів у результаті фінансової діяльності

III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Інші надходження	3340	Аналітичні дані Дт 30, 31	Інші надходження грошей, для відображення яких за ознаками суттєвості неможливо виділити окрему статтю, або які не включені в попередні статті даного розділу Форми № 3
Витрачання на Викуп власних акцій	3345	Аналітичні дані Дт 45 в кор. по Кт 30, 31	Показують грошові виплати на придбання (викуп) власних акцій
Погашення позик	3350	Аналітичні дані Дт 60, 50 в кор. по Кт 30, 31	Наводять суми грошей, витрачених на повернення раніше отриманих позик
Сплату дивідендів	3355	Аналітичні дані Дт 67 в кор. по Кт 30, 31	Вказують суму дивідендів, виплачених грошима

<i>Витрачання на сплату відсотків</i>	3360
<i>Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди</i>	3365
<i>Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві</i>	3370
<i>Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах</i>	3375

I. Рух коштів у результаті фінансової діяльності

Інші платежі	3390	Аналітичні дані Кт 30, 31	Показують інші грошові витрачання, для відображення яких за ознаками суттєвості неможливо виділити окрему статтю, або які не включені в попередні статті даного розділу Форми № 3
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	$3300 + 3305 + 3310 + 3340 - (3345 + 3350 + 3355 + 3360 + 3365 + 3370 + 3375 + 3390)$	

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Визначивши чистий рух коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, необхідно провести розрахунок зміни величини грошових коштів за звітний період

Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	3195+ (-) 3295 + (-) 3395	
Залишок коштів на початок року	3405	Строка 1165 графы 3 Баланса	Вказують суму грошових коштів, відображених у Балансі підприємства на початок звітного періоду
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	Аналітичні дані рахунків 30, 31 в кор. субрахунків 714, 744, 945, 974	Відображають суми збільшення або зменшення (наводиться у дужках) залишку грошових коштів у результаті перерахунку іноземної валюти при зміні валютних курсів протягом звітного періоду. Залежно від результату перерахунку, суму відзначають з плюсом або з мінусом
Залишок коштів на кінець року	3415	3405 +(-) 3400 +(-) 3410	має дорівнювати Рядку 1165 графи 4 Балансу

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Прямий метод визначення руху грошових коштів

ПЕРЕВАГИ

- дозволяє отримувати оперативні висновки про достатність коштів для платежів за поточними зобов'язаннями, оскільки враховуються операції виключно звітного періоду;
- дозволяє ідентифікувати статті, що формують найбільший притік і відтік грошових коштів звітного періоду;
- контролювати всі надходження і напрями витрачання грошових коштів, оскільки грошовий потік безпосередньо пов'язаний з регістрами бухгалтерського обліку (Головною книгою, журналами-ордерами та іншими документами).

НЕДОЛІКИ

- Відображає операції тільки з грошовими коштами (не враховує бартеру та взаємозаліків);
- трудомісткий при здійсненні на підприємстві великої кількості операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів;
- не дає змоги виявити причини відхилення суми грошових коштів від операційного прибутку;
- не враховує взаємозаліки, прямий обмін продукцією, оплату векселями тощо

Непрямий метод використовує: готові показники балансу (Звіту про фінансовий стан) та Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) для безпосереднього заповнення рядків Звіту про рух грошових коштів або через визначення з них різниць для заповнення окремих рядків, також певна кількість рядків потребує вибірки з даних синтетичного або аналітичного обліку

При застосуванні непрямого методу фінансовий результат перетворюється за допомогою низки коригувальних процедур у величину зміни грошових коштів за звітний період

При розрахунку операційного грошового потоку підприємства на основі непрямого методу виділяються, як правило, наступні напрямки трансформації величини прибутку (збитку) підприємства від звичайної діяльності до оподаткування (рядок 3500, який переносять з рядка 2190 звіту про сукупний дохід)) в величину операційного грошового потоку:

- витрати підприємства, що не пов'язані із використанням грошових коштів, додаються до абсолютної величини прибутку підприємства, що корегується;
- грошові видатки, що не відносяться до витрат суб'єкта господарювання або не враховані при визначенні прибутку підприємства, що корегується, віднімаються;
- абсолютна величина прибутків підприємства, що не відноситься до грошових надходжень, віднімається;
- частина прибутку підприємства, що не являється складовою операційної діяльності суб'єкта господарювання, віднімається (додається)

№ з/п	Статті
1.	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування
+(-)	Коригування на:
2.	амортизацію необоротних активів (надходження, +)
3.	збільшення (надходження, +), зменшення (видаток, -) забезпечень
4.	збиток (надходження, +), прибуток (видаток, -) від нереалізованих курсових різниць
5.	збиток (надходження, +), прибуток (видаток, -) від неопераційної діяльності
+6.	Витрати на сплату відсотків (надходження, +)
=7.	Прибуток (збиток) від операційної діяльності до зміни в чистих оборотних активах
+(-)	Зменшення (надходження, +), збільшення (видаток, -):
8.	оборотних активів
9.	витрат майбутніх періодів
+(-)	Збільшення (надходження, +), зменшення (видаток, -):
10.	поточних зобов'язань
11.	доходів майбутніх періодів
=12.	Грошові кошти від операційної діяльності
-	Сплачені (видаток, -):
13.	відсотки
14.	податки на прибуток
=15.	Чистий рух коштів до надзвичайних подій
+(-) 16	Рух коштів від надзвичайних подій: надходження (+), видаток (-)
=17.	Чистий рух коштів від операційної діяльності

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Непрямий метод визначення та аналізу руху грошових коштів

ПЕРЕВАГИ

- не потребує обліку кожної операції, пов'язаної з рухом грошових коштів;
- Дозволяє встановити взаємозв'язок між прибутком та змінами в активах за звітний період;
- дає змогу виявити причини відхилення суми грошових коштів від операційного прибутку;
- враховує взаємозаліки, бартер, оплату векселями тощо

НЕДОЛІКИ

- передбачає включення показників, не відображених у первинних документах, тому потребує коригувань, складних розрахунків, пов'язаних з відображенням збільшення та зменшення грошових коштів в річному звіті;
- не дає змоги виявити, як саме підприємство одержало грошові кошти;
- з точки зору контролю звіт складніше перевірити, складання звіту передбачає використання кількості показників на 20% більше порівняно з прямим методом

2. Структурування грошових потоків по видам діяльності

Крім прямого та непрямого методів оцінки руху грошових коштів існує ще метод ліквідного грошового потоку, який може використовуватись за потреби здійснення експрес-діагностики суб'єкта підприємництва .

Ліквідний грошовий потік характеризує зміни у чистій кредитній позиції підприємства.

Чиста кредитна позиція – різниця між обсягом кредитів, отриманих суб'єктом підприємництва та обсягом наявних грошових коштів.

$$\text{ЛГП} = (\text{ДК}_к + \text{КК}_к - \text{ГК}_к) - (\text{ДК}_п + \text{КК}_п - \text{ГК}_п)$$

де :

ЛГП – ліквідний грошовий потік;

ДК_к та ДК_п - довгострокові кредити на кінець та початок звітного періоду;

КК_к та КК_п - короткострокові кредити на кінець та початок звітного періоду;

Ліквідний грошовий потік є показником надлишкового чи дефіцитного сальдо грошових коштів у випадку повного покриття суб'єктом господарювання його заборгованості за кредитами.

3. Прогнозування та планування грошових потоків

До основних цілей планування та прогнозування руху грошових коштів можна віднести наступні:

1. своєчасність та достовірність інформаційного забезпечення фінансового управління, у тому числі: зведення, обробка та узагальнення первинної фінансової інформації щодо руху грошових коштів;
2. забезпечення ефективності використання грошових коштів суб'єкта господарювання через оптимальний їх розподіл у часі та просторі;
3. підтримання прийняттого рівня ліквідності та платоспроможності суб'єкта господарювання, а також попередження формування чи розвитку фінансової кризи;
4. забезпечення своєчасності та повноти покриття потреби підприємства у капіталі для фінансування поточних грошових зобов'язань в рамках операційної, інвестиційної чи фінансової діяльності;
5. підтримання адекватного балансу між формуванням резерву ліквідності (вільних грошових коштів і їх еквівалентів) та втраченими альтернативними можливостями тощо.

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Визначена сукупність цілей прогнозування та планування грошових потоків конкретизується у відповідності з індивідуальними потребами суб'єкта господарювання та управління його фінансами, а їх досягнення забезпечується їх конкретизацією та визначенням проміжних (поточних) завдань. Наприклад:

- визначення початкового резерву ліквідності;
- визначення та ідентифікація господарських операцій, виконання яких передбачено у плановому періоді;
- оцінка абсолютної величини руху грошових коштів в результаті практичної реалізації таких операцій;
- проведення узгодження грошових потоків та оцінка їх основних (базових) параметрів;
- кількісна оцінка сальдо руху грошових коштів (сукупного грошового потоку суб'єкта господарювання) у плановому періоді;
- визначення очікуваного резерву ліквідності суб'єкта господарювання на кінець планового періоду та порівняння його із рівнем цільового показника;
- визначення переліку напрямків мобілізації грошових коштів (вхідних грошових потоків) для підтримання цільового рівня ліквідності суб'єкта господарювання.

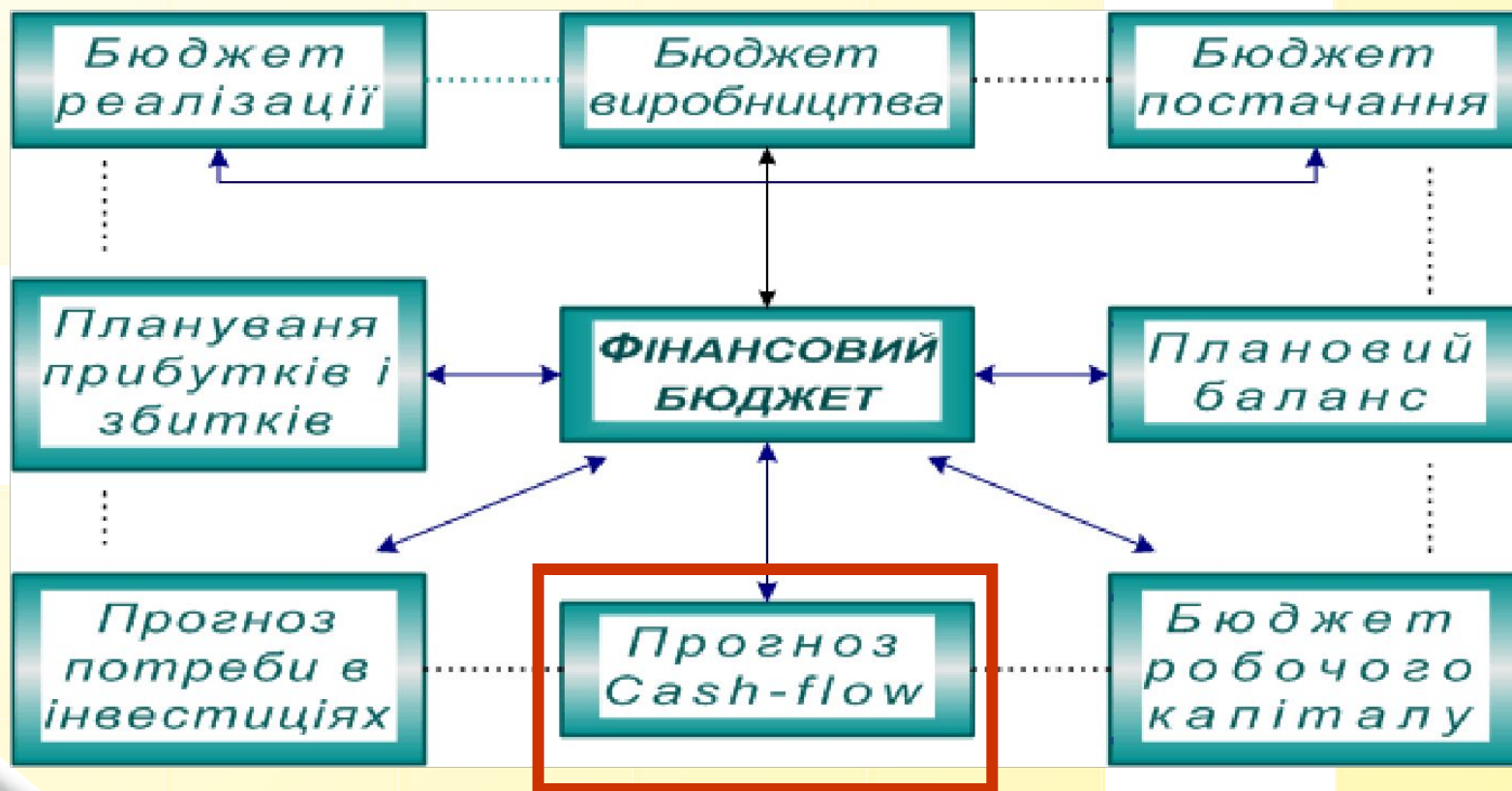
3. Прогнозування та планування грошових потоків

Планування руху грошових коштів є складовою багатьох етапів реалізації алгоритму управління грошовими потоками:

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Узагальнення інформації щодо прогнозних та планових величин руху грошових коштів суб'єкта господарювання в результаті здійснення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та співставлення із іншими плановими значеннями фінансових показників господарської діяльності досягається здійсненням у рамках операційного фінансового планування бюджетування грошових потоків

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Метою бюджетування грошових коштів є:

- визначення у часі та просторі потреби підприємства у грошових коштах у плановому періоді;
- ідентифікації моментів, коли у підприємства буде сформований надлишок чи нестача грошових коштів та визначення у часі та просторі джерел і обсягів покриття потреби у коштах чи їх раціонального використання.

Касовий бюджет – це детальний кошторис очікуваних надходжень і виплат коштів за визначений період, що включає як конкретні статті надходження і витрачання коштів, так і їх часові параметри.

Касовий бюджет дозволяє:

- ✓ отримати інформацію про загальну потребу в грошових коштах для підприємства;
- ✓ приймати управлінські фінансові рішення щодо найбільш раціональних способів використання коштів;
- ✓ аналізувати відхилення фактичних показників від планових та оцінювати вплив таких відхилень на фінансові показники діяльності підприємства;
- ✓ своєчасно визначати потребу та строки залучення позикових коштів.

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Фактори, які враховуються при підготовці такого бюджету: аналіз руху грошових коштів, аналіз строків інкасації дебіторської заборгованості, строків погашення кредиторської заборгованості, чинне податкове законодавство та прогноз його зміни, інфляція, ставки на кредити, дивідендна політика тощо.

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Реєстр обсягів реалізації та її оплати:

Наименование статьи расчета	1	2	3	4	5	6	Ср.знач., (%)
Отгрузка текущего месяца, (млн. руб.)	2 042	2 559	2 189	2 158	2 562	2 738	
Поступление денег в текущем месяце	2 141	2 043	1 724	2 193	2 501	2 608	

Реєстр строків погашення дебіторської заборгованості:

Остаток дебиторской задолженности на конец текущего месяца, (млн. руб.)	2 630	3 146	3 611	3 576	3 637	3 767	3 395
В т.ч. от 0 до 30 дней	1 485	1 615	1 699	1 636	1 801	1 804	1 673
от 30 до 60 дней	307	394	617	571	489	643	504
от 60 до 90 дней	186	206	184	128	68	121	149
свыше 90 дней	652	931	1 111	1 241	1 279	1 199	1 069

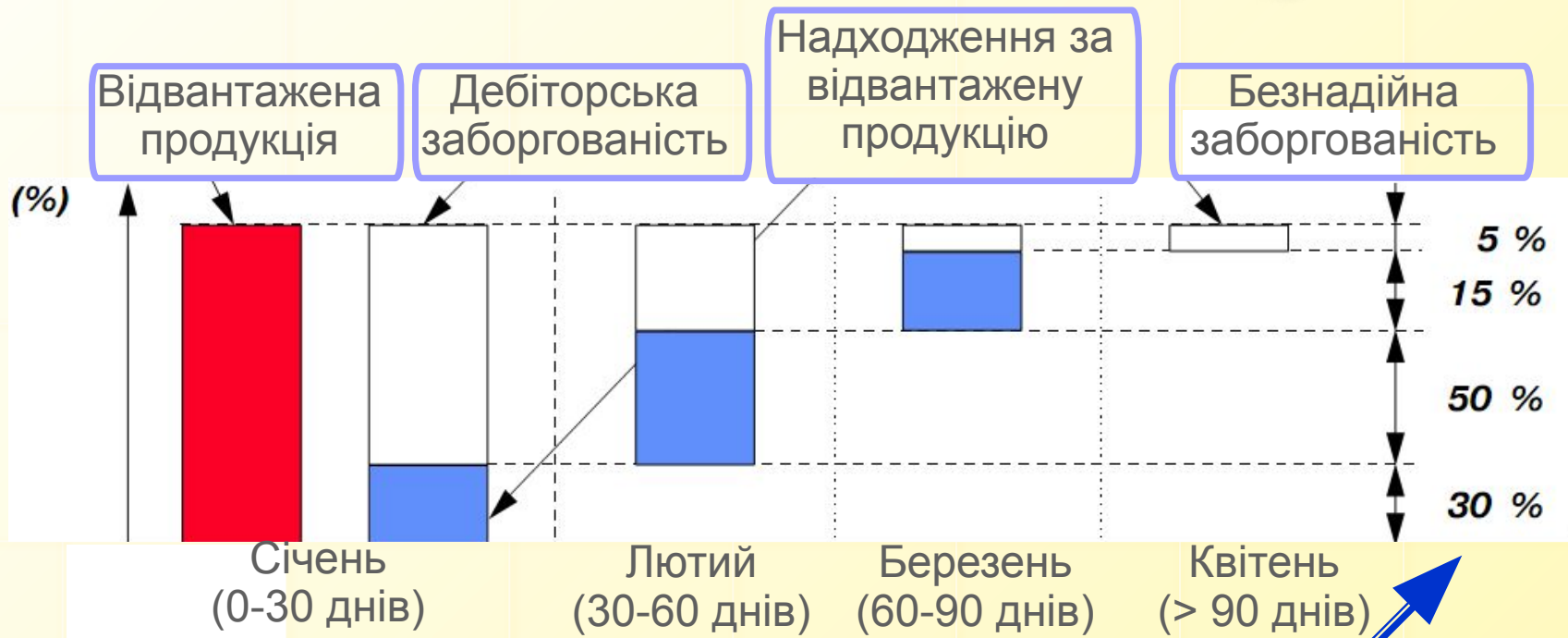
Розрахунок коефіцієнтів інкасації дебіторської заборгованості:

Оплачено в текущем месяце (%)	27.3%	36.9%	22.4%	24.2%	29.7%	34.1%	29.1%
Оплачено в течение 30 дней (%)	53.4%	39.0%	51.5%	53.2%	45.2%	51.3%	48.9%
Оплачено в течение 60 дней (%)	10.3%	19.1%	23.0%	17.1%	9.5%	7.7%	14.5%
Остаток, неоплаченный в течение 60 дней (%)	9.0%	5.0%	3.1%	5.6%	15.6%	6.9%	7.5%

$$\text{Коефіцієнт інкасації} = \frac{\text{Зміна ДЗ в } i\text{-тому періоді оплати}}{\text{Продаж у місяці відвантаження}}$$

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Розрахунок коефіцієнтів інкасації дебіторської заборгованості:

Коефіцієнти інкасації відображають відсоток очікуваних грошових надходжень у конкретному плановому періоді від моменту реалізації

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Прогноз грошових надходжень у конкретному плановому періоді від реалізації:

Наименование	1	2	3	4	5	6	за 6 мес.
Запланированные продажи, (млн. руб.)							
- электроинструмент	1 700	1 557	2 112	2 700	2 944	3 008	14 021
- пневмоинструмент	125	510	260	398	405	413	2 111
- рукава	900	867	676	530	540	550	4 063
ВСЕГО продажи, (млн. руб)	2 725	2 934	3 048	3 628	3 889	3 971	20 195
Поступление от продаж каждого месяца, (млн. руб.):							
1	818	1 363	409				2 590
2		880	1 467	440			2 787
3			914	1 814	583		3 311
4				1 088	1 814	544	3 446
5					1 167	1 945	3 112
6						1 191	1 191
Сумма задолженности прошлого года к погашению в текущем периоде, (млн. руб)	2 300	700					
ВСЕГО поступлений, (млн. руб)	3 118	2 943	2 790	3 342	3 564	3 680	19 437

Порядок
інкасації ДЗ:

$$\begin{array}{r} 2725 \\ \times 0,30 \\ \hline 818 \end{array} \quad \mathbf{30\%}$$

$$\begin{array}{r} 2725 \\ \times 0,50 \\ \hline 1363 \end{array} \quad \mathbf{50\%}$$

$$\begin{array}{r} 2725 \\ \times 0,15 \\ \hline 409 \end{array} \quad \mathbf{15\%}$$

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Прогноз грошових виплат у конкретному плановому періоді :

Наименование	1	2	3	4	5	6	за 6 мес.
Сумма затрат на закупку материалов, (млн. руб.)	1 260	1 304	1 450	1 614	1 706	1 827	9 161
Выплаты по закупкам каждого месяца, (млн. руб.)							
1	630	630					1 260
2		652					1 304
3			652				1 450
4			725	725			1 614
5				807	807		1 706
6					853	853	1 706
						914	914
Сумма задолженности прошлого года к погашению в текущем периоде, (млн. руб.)	700						
ИТОГО выплаты за материалы, (млн. руб.)	1 330	1 282	1 377	1 532	1 660	1 767	8 948
Сумма затрат на оплату труда, (млн. руб.)	232	250	296	370	398	413	1 959
Выплаты зарплаты каждого месяца, (млн. руб.)							
1	116	116					232
2		125					250
3			125				296
4			148	148			370
5				185	185		398
6					199	199	398
						207	207
Сумма задолженности прошлого года к погашению в текущем периоде, (млн. руб.)	200						
ИТОГО выплаты по зарплате, (млн. руб.)	316	241	273	333	384	406	1 953

Порядок погашення кредиторської заборгованості

$$\begin{array}{r} 1260 \\ \times 0,50 \\ \hline 630 \end{array} \quad 50\%$$

$$\begin{array}{r} 1260 \\ \times 0,50 \\ \hline 630 \end{array} \quad 50\%$$

50% рахунків постачальників оплачується підприємством в поточному місяці, залишок – 50% оплачується в наступному місяці. За таким же принципом здійснюється оплата праці.

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Прогноз руху грошових коштів від основної діяльності :

Наименование	1	2	3	4	5	6	за 6 мес.
Остаток денежных средств на начало периода	3	16	16	22	5	26	26
Поступление денежных средств от основной деятельности, (млн. руб.)							
Выручка от реализации товаров, работ и услуг	3 118	2 943	2 790	3 342	3 564	3 680	19 437
в т.ч.: - от реализации текущего периода	818	880	914	1 088	1 167	1 191	6 058
- от реализации предыдущих периодов	2 300	2 063	1 876	2 254	2 397	2 489	13 379
Авансы полученные от покупателей и заказчиков							
Итого поступило денежных средств	3 118	2 943	2 790	3 342	3 564	3 680	19 437
Итого в наличии денежных средств	3 121	2 959	2 806	3 364	3 569	3 706	19 463
Выплаты денежных средств по основной деятельности, (млн. руб.)							
Сырье и материалы	1 330	1 282	1 377	1 532	1 660	1 767	8 948
Оплата труда	316	241	273	333	384	406	1 953
Общепроизводственные накладные	755	721	741	638	642	651	4 148
Коммерческие	69	73	75	85	89	92	483
Управленческие	285	291	298	313	313	315	1 815
Налоги и отчисления		25		138	175	171	509
Прочие выплаты	350	350	200	200	200	200	1 500
Итого выплаты денежных средств	3 105	2 983	2 964	3 239	3 463	3 602	19 356
Излишек (дефицит) денежных средств по основной деятельности, (млн. руб.)	16	(24)	(158)	125	106	104	107

Тимчасовий дефіцит грошових коштів формує потребу у короткостроковому залученні позикових коштів, наприклад, банківському кредитуванні (фінансова діяльність)

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Прогноз руху грошових коштів від фінансової діяльності :

Наименование	1	2	3	4	5	6	за 6 мес.
Излишек (дефицит) денежных средств по тек. деятельности	16	(24)	(158)	125	106	104	107
Увеличение (уменьшение) денежных средств от инвестиционной деятельности							
Поступление денежных средств от финансовой деятельности							
Получение краткосрочных кредитов и займов *		40	220	100	20		380
Получение долгосрочных кредитов и займов							
Размещение дополнительных акций							
Прочие поступления							
Итого поступило денежных средств		40	220	100	20		380
Выплаты денежных средств по фин. дея-ти							
Погашение кредитов и займов			40	220	100	20	380
Выплата процентов за кредит **			2	11	5	1	19
Краткосрочные финансовые вложения							
Выплата дивидендов							
Прочие выплаты							
Итого выплаты денежных средств			40	220	100	20	380
Увеличение (уменьшение) денежных средств от финансовой деятельности		40	180	(120)	(80)	(20)	
Остаток денежных средств на конец периода	16	16	22	5	26	84	84

Порядок погашення відсотків по кредиту:

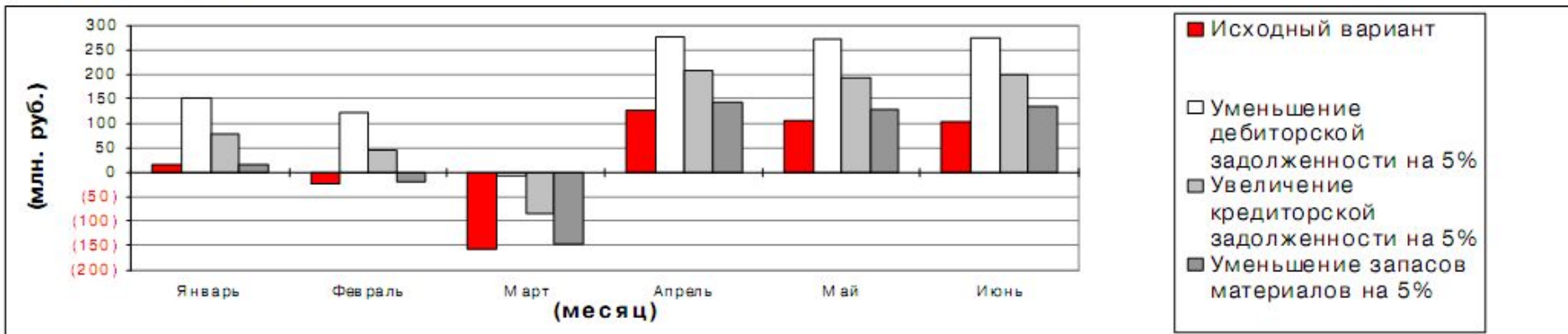
$$\begin{array}{r} 40 \\ \times 0,05 \\ \hline 2 \end{array} \quad 5\%$$

Тимчасовий дефіцит грошових коштів покривається банківським кредитом (на місяць). Сплата відсотків входить до грошового потоку від операційної діяльності.

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Касовий бюджет (рух грошових коштів від основної діяльності):

	Январь	Февраль	Март	Апрель	Май	Июнь
Исходный вариант	16	(24)	(158)	125	106	104
Уменьшение дебиторской задолженности на 5%	152	122	(6)	278	272	274
Увеличение кредиторской задолженности на 5%	79	43	(84)	207	193	198
Уменьшение запасов материалов на 5%	16	(21)	(147)	144	129	133

3. Прогнозування та планування грошових потоків

Заходи фінансового управління щодо покриття дефіциту грошових коштів:

Спрямовані на збільшення надходжень:

- ❖ Реструктуризація дебіторської заборгованості у фінансові інструменти;
- ❖ Продаж чи передавання в оренду основних фондів;
- ❖ Раціоналізація асортименту продукції;
- ❖ Використання можливостей надання покупцям знижок у випадку передоплати/швидкої оплати;
- ❖ Скорочення продаж товару в кредит;
- ❖ Вивчення можливостей отримання короткострокових банківських позик;
- ❖ Додаткова емісія корпоративних прав та боргових зобов'язань;
- ❖ Реструктуризація - ліквідація чи відокремлення збиткових бізнес-одиниць.

Спрямовані на зменшення виплат:

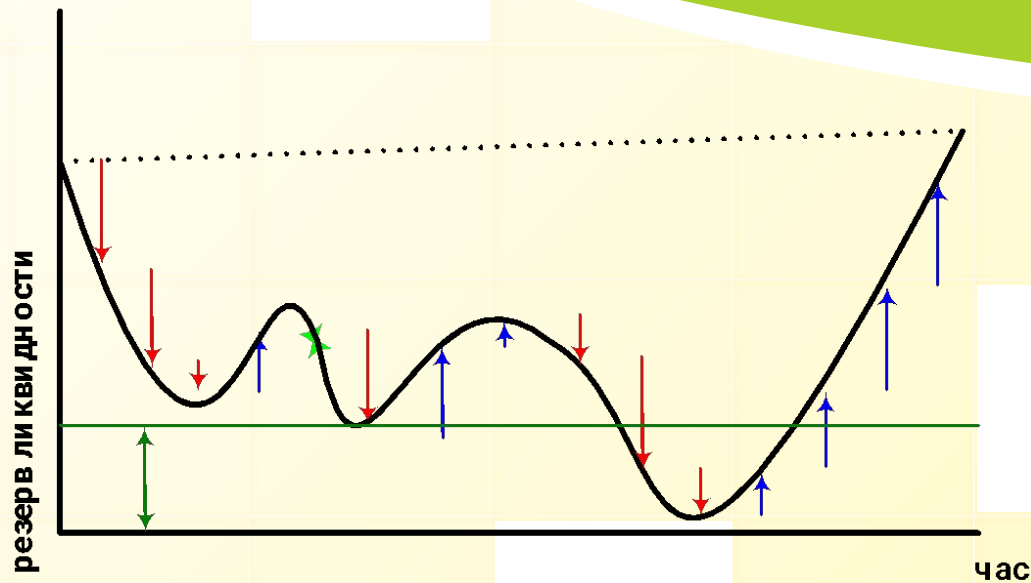
- ❖ Перегляд політики управління поточними затратами основної діяльності;
- ❖ Отримання більш прийнятних умов отримання товарних кредитів у постачальників у формі відстрочки платежу або ж знижок за передоплату/швидку оплату;
- ❖ Відкладення чи призупинення капвкладень в основні фонди і нематеріальні активи;
- ❖ Здійснення податкового планування;
- ❖ Використання можливостей вексельних розрахунків та взаємозаліків.

Моделі оптимізації рівня грошових коштів

Визначення оптимального залишку коштів на рахунках чи у касі підприємства, що забезпечить його фінансову маневреність з одночасною мінімізацією втрат від їх утримання

Найбільш розповсюдженими залишаються чотири моделі визначення оптимального залишку грошових коштів: (1) модель Baumol-Allais-Tobin (БАТ), яка була розроблена В. Бомолом в 1952 році та (2) модель Міллера-Оппа, яку запропонували в 1966 році М. Міллер та Д. Опп, (3) модель Стоуна (1972 р.) та (4) модель Лернера (1980 р.).

В основі моделі Бомола лежить модель EOQ (economic-order-quantity), яка використовується в управлінні запасами. Мета її полягає у визначенні такого залишку грошових коштів у підприємства, за якого загальні витрати (витрати від володіння грошових коштів та витрати від проведення операцій з короткостроковими цінними паперами) будуть мінімальними. Дана модель базується на рішеннях підприємства щодо грошових коштів та короткострокових фінансових інвестицій. В. Бомол обґрунтовує, що рівень грошових коштів підприємства змінюється від свого максимального до мінімального рівня, шляхом вкладення їх в короткострокові цінні папери або шляхом продажу останніх.

Дана крива характеризує припущення, що підприємство починає працювати, володіючи певним максимально обґрунтованим залишком грошових коштів, а потім їх постійно витрачає протягом певного періоду часу. Всі кошти, які надходять від реалізації товарів, робіт, послуг суб'єкт господарювання вкладає в короткострокові цінні папери.

Ця модель пропонує збільшувати кількість утримуваної готівки, якщо трансакційні витрати високі, а час на переведення ліквідних цінних паперів у готівку значний. І, навпаки, варто купувати цінні папери, якщо відсоткові ставки по ним високі, а час та вартість конвертації цінних паперів у готівку незначні.

Як тільки запас грошових коштів вичерпається (стає рівним нулю), поповнення залишку грошових коштів здійснюється за рахунок продажу короткострокових цінних паперів.

Мета моделі Baumol-Allais-Tobin – мінімізувати упущену вигоду від утримання залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку, які не приносять доходу.

1. Для визначення оптимальної стратегії необхідно знати наступне:

Q – початкове сальдо, тобто кількість грошей на рахунку підприємства на початок періоду.

c – фіксовані витрати від продажу цінних паперів/переведення коштів з депозитного рахунка для поповнення поточного.

V – загальна кількість нових грошових коштів, необхідних для трансакційних потреб протягом поточного планового періоду.

r – відсоткова ставка за ліквідними цінними паперами, депозитним вкладом.

2. Загальні витрати невикористаних можливостей становитимуть:

$$ВНМ = \frac{Q}{2} \times r$$

де ВНМ – витрати невикористаних можливостей;

Q – початкове сальдо, тобто кількість грошей на рахунку підприємства на початок періоду;

r – відсоткова ставка за ліквідними цінними паперами, депозитним вкладом.

3. Оптимальне початкове сальдо, при якому загальні витрати будуть мінімальними обчислюється по формулі:

$$Q^* = \sqrt{\frac{2 \cdot V \cdot c}{r}}, \text{ де}$$

Q^* – оптимальне початкове сальдо;
 V – загальна кількість нових грошових коштів необхідних для трансакційних потреб протягом поточного планового періоду;
 c – фіксовані витрати від продажу цінних паперів/переведення коштів з депозитного рахунка для поповнення грошових коштів;
 r – відсоткова ставка за банківським депозитом.

4. Загальна кількість угод по конвертації цінних паперів або переводу депозитного вкладу у кошти (k) розраховується за формулою:

$$k = \frac{V}{Q^*}$$

де k - загальна кількість угод по конвертації цінних паперів або переводу депозитного вкладу у кошти;
 V – загальна кількість нових грошових коштів необхідних для трансакційних потреб протягом поточного планового періоду

Головний недолік цієї моделі полягає в припущенні про передбачуваність і стабільність грошового потоку. Також в ній не враховуються циклічність і сезонність, властиві більшості грошових потоків.

Модель Міллера-Орра :

На практиці, в одні періоди часу суб'єкт господарювання може отримувати великі обсяги грошових надходжень. В інші — може взагалі не мати надходжень, сплачувати постачальникам і мати відтік грошових коштів.

Основна ідея моделі полягає в тому, що рівень грошових коштів, якими володіє суб'єкт господарювання, постійно хаотично змінюється, поки не досягне максимальної межі. Якщо це відбулось, підприємство надлишкові кошти починає вкладати в короткострокові цінні папери, поки обсяг грошових коштів не повернеться на нормальний рівень. Якщо обсяг грошових коштів понизиться до нижньої межі — підприємство буде продавати короткострокові цінні папери, поки знову обсяг грошових коштів не досягне нормального рівня

Грошові кошти

Модель **Міллера-Орра** передбачає встановлення та розрахунок підприємством певних показників. А саме:

1. Встановлюється мінімальна величина коштів (**Он**), яку доцільно мати на розрахунковому рахунку (вона визначається експертним шляхом, виходячи із середньої потреби підприємства в оплаті рахунків, оплати послуг банку й ін.)
2. За статистичними даними визначається варіація щоденного (щорічного) надходження коштів на розрахунковий рахунок (**V**).

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n}}$$

$$v = \frac{\sigma}{x} * 100$$

де x_i – щорічне надходження коштів на рахунок;
 n – кількість періодів (років).

3. Визначаються :

витрати (**Рх**) по збереженню коштів на розрахунковому рахунку (звичайно їх приймають у сумі ставки щоденного доходу по короткострокових паперах, які циркулюють на ринку),
витрати (**Рт**) по взаємній трансформації коштів і цінних паперів (ця величина передбачається постійною; аналогом такого виду витрат, що мають місце у вітчизняній практиці, є, наприклад, комісійні, що сплачуються в пунктах обміну валюти).

4. Розраховують розмах варіації залишку коштів на розрахунковому рахунку (**S**):

$$S = 3 * \sqrt[3]{3 * P_m * v / 4 * P_x}$$

5. Розраховують **верхню межу** коштів на поточному рахунку (**Ов**), при перевищенні якої необхідно частину коштів конвертувати в короткострокові цінні папери:

$$Oв = Oн + S.$$

6. Визначають точку повернення (**Тв**) – величину залишку коштів на розрахунковому рахунку, до якої необхідно повернутися у випадку, якщо фактичний залишок коштів на розрахунковому рахунку виходить за границі інтервалу (Он, Ов):

$$Tв = Oн + (S / 3).$$

Головним недоліком моделі є те, що верхня межа коридору рівня ліквідності встановлюється в залежності від нижньої, але при цьому не існує чіткої методики встановлення нижньої межі. Менеджеру, який контролює рівень ліквідності, у визначенні нижньої межі доводиться спиратися на здоровий глузд і досвід, звідси виникає суб'єктивність оцінок моделі.

Подальшим розвитком Міллера-Орра можна вважати модель Стоуна та модель Лернера .

4. Оцінка ефективності моделі управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.

Можна говорити про існування певної кількості узагальнених критеріїв ефективності управління грошовими потоками, перш за все, якісних характеристик. До таких критеріїв відносяться наступні:

- стабільність грошових потоків суб'єкта господарювання, перш за все, операційного грошового потоку;
- формування протягом тривалого періоду часу чіткої та стабільної тенденції зростання абсолютної величини Free Cash Flow;
- узгодженість та значний рівень кореляції між формуванням інвестиційного Cash Flow та фінансового Cash Flow;
- підтримання за рахунок формування достатньої абсолютної величини операційного Cash Flow прийнятного рівня коефіцієнта забезпечення боргу (*debt cover ratio*) як одного із показників кредитоспроможності підприємства;
- обґрунтованість цільових фінансових показників, що визначаються у фінансовому плані;
- та інші критерії, доцільність та обґрунтованість застосування яких впливає із положень фінансової та корпоративної стратегії суб'єкта господарювання.

4. Оцінка ефективності моделі управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.

Можна говорити про існування певної кількості узагальнених критеріїв ефективності управління грошовими потоками, перш за все, якісних характеристик. До таких критеріїв відносяться наступні:

- стабільність грошових потоків суб'єкта господарювання, перш за все, операційного грошового потоку;
- формування протягом тривалого періоду часу чіткої та стабільної тенденції зростання абсолютної величини Free Cash Flow;
- узгодженість та значний рівень кореляції між формуванням інвестиційного Cash Flow та фінансового Cash Flow;
- підтримання за рахунок формування достатньої абсолютної величини операційного Cash Flow прийнятного рівня коефіцієнта забезпечення боргу (*debt cover ratio*) як одного із показників кредитоспроможності підприємства;
- обґрунтованість цільових фінансових показників, що визначаються у фінансовому плані;
- та інші критерії, доцільність та обґрунтованість застосування яких впливає із положень фінансової та корпоративної стратегії суб'єкта господарювання.

4. Оцінка ефективності моделі управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.

Окрім розрахунку операційного (*operating Cash Flow*), інвестиційного (*investing Cash Flow*), фінансового (*finance Cash Flow*) та чистого грошового потоку суб'єкта господарювання (*Cash Flow*) у фінансовому аналізі можуть бути використані наступні основні фінансові показники, у тому числі:

- грошовий потік до фінансування (*Free Cash Flow*):

$$FreeCF = operating\ CF + investing\ CF - Interests$$

- нетто грошовий потік (*netto Cash Flow*):

$$nettoCF = CashFlow - грошові\ дивіденди$$

- корпоративний грошовий потік (*corporate Cash Flow*):

$$CorporateCF = Finance\ Cash\ Outflows + Interests,$$

де:

CorporateCF — корпоративний грошовий потік суб'єкта господарювання;
Finance Cash Outflows — вихідний грошовий потік від фінансової діяльності суб'єкта господарювання;

Interests — абсолютна величина сплачених суб'єктом господарювання відсотків по кредитах та іншим позикам.

4. Оцінка ефективності моделі управління грошовими потоками суб'єкта господарювання.

- Для оцінки ефективності управління грошовими потоками можуть використовуватися синтетичні показники впливу грошових потоків суб'єкта господарювання на інші фінансові аспекти його господарської діяльності, а саме:

1) Тривалість фінансового циклу.

2) Коефіцієнт платоспроможності:

$$K_{solvency} = \frac{Cash \ Inflows}{Cash \ Outflows}$$

$K_{solvency}$ – коефіцієнт платоспроможності;
Cash Inflows – грошові надходження за період;
Cash Outflows – грошові витрачання

3) Коефіцієнт ліквідності:

$$K_{liquidity} = \frac{Cash \ Inflows - (cash_1 - cash_0)}{Cash \ Outflows}$$

$K_{liquidity}$ - коефіцієнт ліквідності грошового потоку підприємства;
cash — наявні грошові кошти та їх еквіваленти;

4) Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку

$$K_D = \frac{Ч_{ГП}}{ОЗ + \Delta З_{ТМЦ} + Д}$$

$Ч_{ГП}$ – сума чистого грошового потоку підприємства в період, що розглядається;

ОЗ – сума виплат основою боргу по довгостроковим та короткостроковим кредитам і позикам підприємства;

$\Delta З_{ТМЦ}$ – сума приросту запасів товарно-матеріальних цінностей у складі оборотних активів підприємства;

Д – сума дивідендів (процентів), що сплачені власникам підприємства (акціонерам) на вкладений капітал (акції).

5) Тривалість погашення заборгованості :

$$T = \frac{(debt - cash)}{operating\ Cash\ Flow}$$

T_d - тривалість погашення заборгованості

(debt - cash) — *позичковий капітал нетто* (ПК, зменшений на суму грошових коштів, їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та чистої реалізаційної вартості поточної дебіторської заборгованості;

debt — абсолютна величина позикового капіталу підприємства;

cash — наявні грошові кошти та їх еквіваленти;

operating Cash Flow — абсолютна величина операційного грошового потоку.

Цей показник є індикатором спроможності підприємства за рахунок власних ресурсів виконувати свої зобов'язання. Показує, скільки років (чи періодів) підприємству потрібно (за даного рівня операційного *cash-flow*), щоб розрахуватися зі своїми боргами за рахунок результатів операційної діяльності. Якщо тривалість погашення заборгованості становить 1—3 роки, то це нормальна ситуація з погляду перспектив виконання підприємством своїх зобов'язань; 4—5 років — задовільна; понад 5 років — незадовільна .

Показники	2009	2010	2011
Тривалість погашення заборгованості:	3,80	7,53	X (-3,3)
Cash-flow операційний	7909,1	4602,0	-10316,2 (нормалізація =0)
Позичковий капітал-нетто:	30036,0	34656,9	38486,6

6) Коефіцієнт самофінансування інвестицій

$$SF = \frac{\text{operating Cash Flow}}{\text{net investments}}$$

SF - коефіцієнт самофінансування інвестицій net investments — абсолютна величина чистих інвестицій (приросту абсолютної величини першого розділу активу балансу суб'єкта господарювання).

Чим вищий цей показник, тим менше підприємство вдавалося до залучення зовнішніх фінансових ресурсів при фінансуванні інвестицій.

Показники	2009	2010	20115
Самофінансування інвестицій	8,26	0 (-1,40)	0 (-6,19)
		-3278,6 (нормалізація	
Величина чистих інвестицій	957,9	=0)	51414,7
Приріст довгострокових інвестицій	1305,1	16,8	55794,0
Приріст нематеріальних активів	-92,3	-143,1	-968,2
Приріст основних засобів	-254,9	-3152,3	-3411,1
Cash-flow операційний	7909,1	4602,0	-9602,9 (нормалізація =0)

7) Середньоденний дефіцит грошових коштів, який розраховується наступним чином:

$$\overline{ДГК} = \frac{\sum_{i=1}^n ДГК_i}{n}$$

де ДГК_і - дефіцит грошових коштів, що виникає в певний день періоду. Даний показник характеризує обсяг середньоденного дефіциту грошових коштів, що виникає в процесі господарської діяльності підприємства. Його розрахунок дозволяє оцінити можливу нестачу грошових коштів, виявити її причину та вжити заходів щодо уникнення проблем з ліквідністю.

8) Рівень дефіцитності грошових коштів, який розраховується наступним чином:

$$P_{def} = \frac{\overline{ДГК}}{ПГПО}$$

де ПГПО - середньоденний позитивний грошовий потік від операційної діяльності.

Значення цього показника вказує на те, яку частку від середньоденного позитивного грошового потоку від операційної діяльності становить величина середньоденного дефіциту грошових коштів, що дозволяє визначити обсяги додаткових надходжень, які має забезпечити підприємство для покриття такого дефіциту. Розрахунок рівня дефіцитності грошових коштів є важливим інструментом обґрунтування обсягу резервного запасу грошових коштів

9) Коефіцієнт достатності грошових потоків (Кдгк):

- надає узагальнюючу характеристику збалансованості грошових потоків і розраховується наступним чином:

$$K_{дгк} = \frac{ЗГК + ППП}{ВГф + ВГв}$$

де ЗГК - запас грошових коштів на момент оцінки;

ВГф - фактичне витрачання грошових коштів за період оцінки;

ВГв - відкладене витрачання грошових коштів за період оцінки

Значення	Характеристика ситуації
Кдгк > 1 при ВГв = 0	Достатньо грошових коштів для виконання всіх необхідних платежів, що дозволяє уникнути дефіциту грошових коштів. Необхідно підтримувати досягнутий рівень.
Кдгк > 1 при ВГв > 0	Коефіцієнт свідчить про можливість підприємства виконувати необхідні платежі, але при цьому наявне відкладене витрачання грошових коштів. Це може бути свідченням помилок фінансового управління або так званого відкладання витрачання грошових коштів у зв'язку з очікуванням більш пріоритетного витрачання. Приклад - відкладення видатків з погашення кредиторської заборгованості з метою мобілізації коштів на сплату податків, або основної суми боргу банківській установі. Такі явища "очікування" в Україні досить поширені. Подібну ситуацію, на нашу думку, можна вважати ознакою розбалансованості грошових потоків
Кдгк < 1 при ВГв > 0	У підприємства періодично не вистачає грошових коштів для забезпечення необхідних видатків у процесі діяльності. Така ситуація потребує синхронізації потоків, пошуку джерел скорочення витратної частини та збільшення доходної частини бюджету грошових коштів

10) Коефіцієнт ефективності грошового потоку

$$K_{E\Phi} = \frac{ЧГП}{ГП_{ВН}}$$

де ЧГП – сума чистого грошового потоку підприємства в період,
що розглядається;

ГП_{ВН} - сума валового негативного грошового потоку

11) Коефіцієнт "якості" чистого грошового потоку (Кя)

$$Kя = \frac{ЧП + Ам}{ЧГП} \times 100$$

де ЧП - обсяг чистого прибутку;

Ам - обсяг амортизаційних відрахувань;

ЧГП - обсяг чистого грошового потоку.

Коефіцієнт "якості" чистого грошового потоку надає узагальнюючу характеристику структури джерел формування чистого грошового потоку. Висока якість чистого грошового потоку характеризується зростанням частки чистого прибутку в його формуванні за рахунок зростання обсягів операційної діяльності

Аналіз рівня рівномірності, синхронності грошових потоків підприємства та ефективності управління ними

$$\delta N = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (\bar{N} - N_t)^2}{n}}$$

Середньоквадратичне (стандартне) відхилення позитивного грошового потоку, де
- середній розмір надходження грошових коштів
 \bar{N}_t – надходження грошових коштів за період t

$$\delta V = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (\bar{V} - V_t)^2}{n}}$$

Середньоквадратичне (стандартне) відхилення від'ємного грошового потоку, де
V- середній розмір витрачання грошових коштів
Vt – витрачання грошових коштів за період t

Коефіцієнт варіації надходження грошових коштів, що показує ступінь нерівномірності позитивного грошового потоку :

$$Vn = \frac{\delta N}{\bar{N}}$$

Коефіцієнт варіації витрачання грошових коштів:

$$Vv = \frac{\delta V}{\bar{V}}$$

Аналіз рівня рівномірності, синхронності грошових потоків підприємства та ефективності управління ними

Коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів (KpN), який характеризує ступінь рівномірності та ритмічності надходження грошових коштів:

$$KpN = 1 - Vn.$$

Коефіцієнт рівномірності витрачання грошових коштів (KpV), що вказує на ступінь рівномірності та ритмічності вихідного грошового потоку:

$$KpV = 1 - Vv$$

S_{CF} – показник синхронності надходження та виплат грошових коштів:

$$S_{CF} = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (N_n - V_n)^2}{n}}$$

Значення показника повинно наближатися до 0. Це свідчить про узгодженість вхідних та вихідних потоків за обсягами, їх нормальний розподіл за часом

N_n – надходження грошових коштів;

V_n – витрати грошових коштів;

n – кількість періодів.

Інформація про рух грошових коштів від операційної діяльності у звітному місяці

Показники,	1-ша п'яти-денка	2-га п'яти-денка	3-тя п'яти-денка	4-та п'ятиденка	5-та п'ятиденка	6-та п'яти-денка
1. Виручка від реалізації продукції	21	11	15	27	33	22
2. Оплата сировини та матеріалів	5	-	40	10	-	30
3. Заробітна плата	2,5	-	-	-	2,5	-
4. Сплата податків та зборів	0,9	-	29	-	0,9	-
5. Орендна плата	3	-	-	-	-	-
6. Оплата інших поточних витрат	-	-	-	2	-	-
Всього витрачання грошових коштів	11,4	-	69	12	3,4	30

Середнє значення позитивного грошового потоку за п'ятиденку:

$$\bar{N} = \frac{21 + 11 + 15 + 27 + 33 + 32}{6} = 21,5 \text{ (тис.грн)}$$

Середнє значення від'ємного грошового потоку за п'ятиденку:

$$\bar{V} = \frac{11,4 + 69 + 12 + 3,4 + 30}{6} = 20,97 \text{ (тис.грн)}$$

Показники	Алгоритм розрахунку	Значення
1. Середньоквадратичне (стандартне) відхилення позитивного грошового потоку	$\delta N = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (\bar{N} - N_t)^2}{n}}$ де \bar{N} - середній за період обсяг грошового потоку; N_t - обсяг позитивного грошового потоку за період	7,94
2. Середньоквадратичне (стандартне) відхилення від'ємного грошового потоку	$\delta V = \sqrt{\frac{\sum_{t=1}^n (\bar{V} - V_t)^2}{n}}$ де \bar{V} - середній обсяг вихідного грошового потоку; V_t - обсяг вихідного грошового потоку за період	25,73
3. Коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку	7,94 / 21,5	0,37
4. Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку	25,73 / 20,97	1,23
5. Коефіцієнт рівномірності позитивного грошового потоку	1-0,37	0,63
6. Коефіцієнт рівномірності від'ємного грошового потоку	1-1,23	-0,23
7. Коефіцієнт ефективності грошових потоків	3,2 / 125,8	0,03